

DE GESCHIEDENIS VAN DEN AARDAPPEL.

Onder den titel van *Histoire de la Pomme de terre* is onlangs een lijvig boekdeel verschenen van de hand van den Franschen plantkundige ERNEST ROZE. Het behandelt deels de eigenlijke geschiedenis, van de eerste ontdekking af tot heden, deels de geschiedenis der verschillende soorten of variëteiten, deels de ziekten, waarvan een aantal door den schrijver zelve onderzocht zijn.

Een gekleurde plaat tegenover den aanvang van het werk stelt de oudste afbeelding voor, die men van de aardappelplant bezit. Het is een aquarelle van 1589, in het museum Plantin-Morétus te Antwerpen bewaard. Op die aquarelle heeft CLUSIUS, CHARLES DE L'ESCLUSE D'ARRAS geschreven, dat hij deze afbeelding in 1588 van PHILIPPE DE SIVRY ten geschenke ontvangen had, en wel onder den naam van *Taratoufli*, een woord dat ook wel *caratoufli* wordt uitgesproken en waarvan het Duitsche *Kartoffel* is afgeleid. De teekening stelt een bloeienden tak in natuurlijke grootte voor, en wijkt nagenoeg in geen enkel opzicht noemenswaard van de tegenwoordige meest gewone variëteiten onzer aardappelen af. Dit is daarom belangrijk, omdat daaruit blijkt, dat, trots drie eeuwen cultuur, het type der plant zoogoed als onveranderd gebleven is. Van de aardappelen zelve geldt dit echter niet; op de plaat zijn er twee voorgesteld, klein en nietig en onbeduidend in vergelijking met hetgeen wij thans gewoon zijn van onze aardappelen te verwachten.

Deze twee kleine aardappeltjes, en de zaden eener tegelijkertijd door CLUSIUS ontvangen rijpe vrucht zijn echter de oorsprong der geheele aardappelencultuur in Europa geweest tot het einde der 16de eeuw, toen zij in Oostenrijk, Zwitserland, België en Frankrijk reeds vrij algemeen verspreid was.

Oorspronkelijk waren de aardappelen wild gevonden op de grenzen van Chili en Araucanië. Eerst werden zij in Chili, later ook in Peru gekweekt. Toen dit land omstreeks 1533 door de Spanjaarden werd veroverd, was de cultuur der aardappelen daar een van de groote bronnen van welvaart. Maar het denkbeeld, om deze cultuur naar Europa over te brengen, ontstond eerst veel later.

De geschiedenis wijst twee goed gescheiden invoeren in Europa aan, de boven besproken zending aan CLUSIUS, en een ongeveer gelijktijdige zending naar Engeland. Toevalligerwijze behoorden deze twee stampplanten tot verschillende variëteiten; zoodat men nog lang daarna hunne nakomelingen van elkander kon onderscheiden. Het engelsche ras had gele aardappelen en bleeke bloemen, het belgische had roodachtige aardappelen en donkerpaarse bloemen.

In Engeland werden de aardappelen in 1586 ingevoerd, en wel door kolonisten uit Virginië, die ze zelven uit Peru ontvangen hadden. JOHN GERARDE beschreef ze in Engeland in zijn *Herball* het eerst als *Patate* of *Batate* van Virginië, daar hij ze met de gewone Bataten (*Convolvulus Batatas*) vergeleek. Hij noemde ze *Batata Hispanorum* of wel *B. Virginianorum*, en de Engelsche naam potatoe stamt klaarblijkelijk hiervan af. Langen tijd heetten zij, ter onderscheiding van de echte bataten, *Sweet potatoes*. Uit allerlei documenten blijkt, dat JOHN GERARDE de eerste geweest is, die dit gewas in Engeland kweekte, en dat van zijn tuin uit, nabij Londen, de plant zich langzamerhand verspreid heeft.

De naam *Solanum tuberosum* is aan de aardappelen het eerst door CASPARD BAUHIN gegeven, en wel in zijn 1596 te Basel verschenen *Phytopinax*. Zij werden toen in verscheidene tuinen rondom Basel gekweekt, en zijn waarschijnlijk van daaruit verder in Zwitserland verspreid. In Frankrijk werden zij het eerst uitvoerig bestudeerd en beschreven door den bekenden agronoom OLIVIER DE SERRES, in zijn in 1600 verschenen *Théâtre d'Agriculture et Mesnage des Champs*. Ook daar droegen zij den naam *Cartoufli*.

De geleerde schrijver van de *Histoire de la Pomme de terre* vervolgt nu de geschiedenis zijner plant, aan de hand van talrijke geschiedkundige documenten verder. Hij geeft een nauwkeurige voorstelling van hare cultuur in de verschillende landen, eerst zuiver empirisch, later, in den loop van deze eeuw, geleid door den wensch om door uitzaaien op groote schaal en door kruisingen een aantal nieuwe variëteiten te maken, die aan de verschillende doeleinden, vooral als spijs en als fabrieksaardappelen voor stokerijen, zoo goed mogelijk zouden beantwoorden.

Ik wensch hem echter op dezen weg niet verder te volgen; het bovenstaande moge voldoende zijn, om den lezer de studie van dit aan gegevens zoo rijke werk aan te bevelen.

HUGO DE VRIES.